

Gediget psykiatriverk i ny upplaga

Jan-Otto Ottosson. **Psykiatri**. 640 sidor. Stockholm: Liber AB, 2000. ISBN 91-47-04944-8.

Recensent: Conny Nordin, professor avdelningen för psykiatri, Hälsouniversitetet, Linköping.

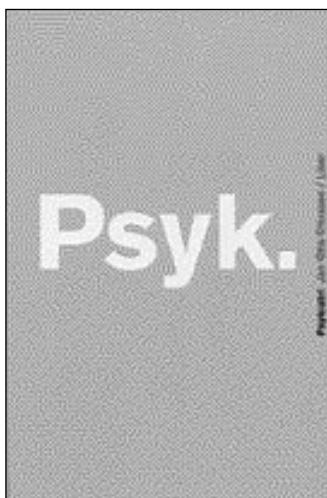
Femte upplagan av Jan-Otto Ottossons numera klassiska lärobok är ca 4 cm mindre än den föregående. Detta har åstadkommit genom att källreferenserna lagts på Internet. Ett antal uppgraderingar har ökat sidantalet med 40, vilket kompenseras med mer finstilt text. Föredömligt är att två nya kapitel sett dagens ljus. Ett berör psykiska störningar i puerperiet medan det andra avhandlar störningar med debut i barndomen. I det senare återfinns Aspergers och Tourettes syndrom, vilka tidigare sorterades under andra rubriker. På ett varsamt sätt har kapitelordningen ändrats något.

Ytterligare förbättringar är att fördjupningsavsnitt markerats samt att ett antal kliniska exempel interfolierats i särskilda rutor. Bildmaterialet är i stort detsamma som tidigare men nu i tilltalande nyanser av blått. En god detalj är att den huvudsakliga placeringen av ett ämne nu återges med fetstil i registret.

Denna gång utgår Ottosson från kriterierna i ICD-10 och berör endast DSM-IV i den mån kriterierna avviker. Naturligtvis hade det varit fullt möjligt att göra tvärtom. Inspirationen från ICD-10 har gjort att termen »somatogenes» ersatts med »organisk genes». Även om skillnaden för den initierade är subtil eller obefintlig torde nog dikotomin somatogenes – psykogenes vara mer pedagogisk.

Utökad avsnitt om psykodynamik

Välkommet är att avsnittet om psykodynamik har utökats. Sak samma gäller för avsnittet om alkoholism som kompletterats vad gäller genetik. Genetiken får sitt även när det gäller läkemedelsmetabolism. Cytokromsystemets roll lyfts fram, vilket är mycket lovligt med tanke på den växande kunskapen om variabilitet. Mot den bakgrunden är det dock något egendomligt att Ottosson

fortfarande presenterar tabeller som påstås beskriva olika läkemedelseffekter. Exempelvis rankas antidepressiva farmaka från 1 till 3 med avseende på antidepressiva och anxiolytiska effekter och biverkningar. Ottosson betonar förtjänstfullt att samtliga antidepressiva medel har aktiva metaboliter, vilket kontrasterar mot tabellens ambition att relatera effekterna enbart till en modersubstans. Tyvärr skymmer tabeller av den typen värdet av koncentrationsanalyser (av modersubstans och metaboliter), vilket gott kunde ha utvecklats något mer.

Några smärre invändningar

I avsnittet om farmakokinetik vid behandling av depression har en diskutabel komponent insmugit sig. Ottosson har rätt i att dosering en gång per dygn kan vara tillräcklig. Men att exemplifiera med amitriptylin är väl mindre välbetänkt då detta medel bör undvikas med hänsyn till sitt biverkningspektrum.

Naturligtvis finns det alltid smärre detaljer som kan kommenteras. Avsnittet om spelmani är väl serotonergt färgat, och dopaminets roll i sammanhanget berörs inte alls. Kortisolets roll vid affektiv sjukdom är välkänd men borde ha balanserats av en mindre redovisning av dess samspel med dihydro-epiandrosteron som numera kan kopplas till benägenhet för besvikelserreaktioner.

Fortfarande den stora läroboken i svensk psykiatri

Smärre detaljer kan inte skymma det faktum att Ottossons »Psykiatri» är ett gediget verk, som väl försvarar sin plats inom svensk psykiatriundervisning. Det är svårt att tänka sig att boken kan bli så mycket bättre. •

Psykodynamik i biologisk dräkt

Johan Cullberg. **Psykoser. Ett humanistiskt och biologiskt perspektiv**. 312 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 2000. ISBN 91-27-07972-4.

Recensent: Conny Nordin, professor i psykiatri, Universitetssjukhuset, Linköping.

Tanken att förena ett humanistiskt och ett biologiskt perspektiv är lovvärd, och Johan Cullbergs ambition bör tillräknas honom som fullbordad gärning. I vissa delar finns dock grundad anledning till reservation.

I Cullbergs modell är vanföreställningar det konstitutiva elementet i en psykos. Till skillnad mot framställningen i många lärobok i psykiatri uppfattas hallucinationer och konfusion inte a priori som psykosindikatorer. Varför fråga den traditionella definitionen att upphävd realitetsprövning är ett såväl nödvändigt som tillräckligt psykoskriterium? Cullberg »löser» dilemmat genom att låta gränsen mellan vanföreställning och hallucination hållas flytande, vilket är att invitera till begreppsdlution. Ett närbesläktat bekymmer är att Cullberg inte skiljer mellan primära och sekundära vanföreställningar, vilket bidrar till att framställningen bitvis blir osträng. Ett annat exempel på begreppsglidning är att en vanföreställning om det egna utseendet (vilken rimligen bör indikera närvaron av en psykos) kallas dysmorfofobi i stället för det korrekta dysmorfoparanoia. Frågan om sjukdomsinsiktens roll är styvmoderligt behandlad.

Breddat psykosbegrepp

Genom att reducera villkoret för en psykos till närvaron av vanföreställningar bidrar Cullberg till psykosbegreppets tekniska breddande. Man får ibland intrycket av att han återuppväckt den gamla hederliga enhetspsykosen; utrymmet för diagnostiskt finlir är begränsat. För att inte termen psykos skall centrifugera iväg okontrollerat närmar han sig schizofrenin för att finna en nödvändig stabilitet i sitt resonemang. Schizofrenin blir så pass modellbärande att termen »Psykoser» i bokens titel stundtals ter sig mindre relevant. Det ►